

PODIUM

TEKST MIRJAM JOCHEMSEN

Klimaatlat? 'Het gaat niet om maatlat maar om maatwerk'

Ria Löschner en Alexander Hoff

Dit voorjaar presenteerden de ministers Hugo de Jonge, Mark Harbers en Christianne van der Wal-Zeggelink de Klimaatlat Bouwen. De Klimaatlat definieert wat klimaatadaptief bouwen en inrichten is, en bevat voor nieuwbouwprojecten kwalitatieve doelen, kwantitatieve prestatie-eisen en richtlijnen voor de thema's overstromingen, wateroverlast, droogte, hitte, biodiversiteit en bodemdaling. Is dit een nuttig en praktisch instrument dat de bouwpraktijk gaat veranderen? Ria Löschner (adviseur klimaatadaptie voor gemeenten) en Alexander Hoff (adviseur watersysteemanalyses voor waterschappen en provincies), beiden werkzaam bij adviesbureau Nelen & Schuurmans, delen hun kijk op deze vraag.

Wat was jullie eerste gedachte over de Klimaatlat?

AH: "Ik dacht: ha, eindelijk! Om ons heen zien we de uitdagingen in de maatschappij door woningnood en klimaatverandering. Als kennisbureau zijn we al langer met gemeenten en waterschappen bezig met het klimaatbestendig maken van de leefomgeving. De brief 'Water en bodem sturend' en de Klimaatlat creëren nu momentum voor verandering."

RL: "Er waren al eerder maatlatten, maar dan op provinciaal en regionaal niveau. Samen met de provincie Zuid-Holland hebben we aan de eerste gewerkt, het Convenant Bouw adaptief. Anderen, zoals de MRA (Metropoolregio Amsterdam - red.) en de provincies Gelderland en Utrecht, namen dat op hoofdlijnen over. De Klimaatlat geldt nu voor heel Nederland en dat is voor planningsprocessen heel handig. De duidelijkheid in uitgangspunten zorgt voor versnelling van klimaatadaptieve nieuwbouw, iets wat hard nodig is."

Is deze Klimaatlat nuttig en concreet bruikbaar in het nemen van besluiten?

RL: "Het is goed dat hij de verschillende klimaatthema's naast elkaar legt. De uitgangspunten en urgentie zijn nu overal in het land duidelijk. Dat maakt het makkelijker om iedereen op één lijn te krijgen, en regionaal en lokaal bestuurlijk afspraken te maken waar je elkaar aan kunt houden. De regels voor waterberging bijvoorbeeld stel je vast op gemeentelijk niveau, maar je spreekt regionaal af dat alle gemeenten dat doen. Toch is dit niet het meest spannende. Het op de juiste manier toepassen van de Klimaatlat in een klimaatbestendig ontwerp van een nieuwbouwlocatie, dát is de uitdaging."

Kan je die uitdaging toelichten?

RL: "Het gaat niet om de maatlat maar om maatwerk. Elke situatie is anders, die veelkleurige werkelijkheid is niet in één theoretisch algemeen geldende factsheet vast te leggen. Blijf dus goed nadenken, vanuit technische en hydro-

logische expertise, en met een integrale en praktische blik. Dat is cruciaal om desinvesteringen te voorkomen. Vraag je af: hoe kan de directe omgeving bijdragen aan een klimaatrobuuste oplossing? Als je zegt 'geen afwenteling van wateroverlast', op welk schaalniveau kijk je dan? Het is vaak duur om van die beruchte 70mm-bui al het water in de bodem op te willen vangen precies daar waar het valt. Soms ligt de oplossing een paar meter verderop, in de vorm van een waterberging voor een hele straat. Waarbij je ook de thema's hitte, droogte en biodiversiteit meepakt. En soms is het doelmatig om het water in het oppervlaktewatersysteem te bergen en vast te houden. Het doel is namelijk niet: volg de regeltjes van de Klimaatlat, maar: zorg dat het plangebied als geheel klimaatrobuust is en geen problemen afschuift naar andere gebieden."

We hebben een fikse woningbouwopgave. Kan de Klimaatlat een rol spelen in de keuze voor bouwlocaties? Of is er eerst

Ria Löschner en Alexander Hoff :
'Zorg dat het plangebied als geheel
klimaatrobuust is en geen problemen
afschuift naar andere gebieden'

**een keuze en komt dan de Klimaatlat op
tafel voor een optimale inrichting?**

AH: "De waterschappen hadden al een rol in dit proces via de Watertoets. Die rol wordt groter nu het watersysteem en de bodem meer sturend worden in de keuze voor woningbouwlocaties. De Klimaatlat geeft richting door het agenderen en borgen van de klimaatthema's. Het helpt waterschappen in hun betrokkenheid bij woningbouwopgaves. Wat kan, en waar zitten risico's? Hoe ziet de bestaande structuur van water en bodem eruit? Is het heuvelachtig zandgebied? Klei, veen, een polder? Die integrale systeemanalyse vanuit ingenieursperspectief is onmisbaar. Wij ondersteunen ze in deze processen met een datagedreven aanpak, zoals met integrale hydrologische 3Di modellen." **RL:** "De Klimaatlat wijst niet aan wáár je moet bouwen. En als je 'water en bodem sturend' strikt hanteert, dan blijven er weinig plekken over om te bouwen. Dus het blijft belangrijk - zoals eerder gezegd - om ook uit te zoomen en vanuit de integrale werking van het systeem te kijken. Soms kan een nieuwbouwontwikkeling de robuustheid van bestaand gebied vergroten door het versterken van ecologische verbindingen en het creëren van extra waterberging. Volg elke waterdruppel. Hoeveel water komt ervan bovenstrooms? Moeten we

met hoogteverschillen werken? Is er meer groen nodig? Dan kom je tot een robuust ontwerp, al is het misschien met minder woningen dan je zou willen."

Stel: je mag twee boodschappen uitzenden, één richting het Rijk en één richting de partijen waarmee je samenwerkt.

RL: "Tegen het Rijk wil ik zeggen: de werkelijkheid is niet te vangen in een maatlat. Bied dus ruimte voor creativiteit op lokaal niveau. En tegen de partijen die hiermee aan de slag gaan: gebruik de Klimaatlat als startpunt in het proces van klimaatrobuust ontwerp. Het is een middel en geen doel. En weeg ook andere belangen dan bodem en water mee. Een voorbeeld: bouw je voor gezinnen, of voor oudere mensen? Dat bepaalt hoe je je klimaatrobuuste groen inricht."

AH: "Het Rijk zou ik willen vragen: biedt

ruimte aan lokale overheden om maatwerk toe te passen bij het klimaatbestendig inrichten van het watersysteem en de leefomgeving. Dit is geen opgave waarbij we met grote stappen snel thuis zijn.

Een paar jaar geleden schetsten wetenschappers van WUR Nederland in 2120. Nu, verschillende Kamerbrieven en nota's verder, worden beleid en regels steeds duidelijker. Wat ons betreft is het nu aan de ingenieurs om het probleem te ontrafelen, effectieve en doelmatige maatwerkoplossingen te ontwerpen."

RL: "Praktische mensen, creatieve geesten en hydrologen: je hebt ze allemaal nodig om tot een goed klimaatrobuust ontwerp te komen. Je wilt graag je eigen plan trekken, maar van verbinden met elkaar, met de Klimaatlat in de hand, wordt het echt beter!" •

MEER INFORMATIE:

- Kamerbrief 23 maart 2023 met Klimaatlat: www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering (zoeken op 'maatlat')
- <https://bouwadaptief.nl/>

REAGEREN? IDEEËN?

Ga naar h2owaterennetwerk.nl/h2o-podium/opinie.

Of heeft u iets te zeggen over een onderwerp waarover we het in de waterwereld met elkaar zouden moeten hebben? Neem contact op met de redactie van H2O, redactie@h2o-media.nl.